

Ristaren har flera gånger hoppat över en runa. Så saknas nominativändelsen **n** i det första namnet, vokalen i ordet 19—21 **stn**, sista konsonanten i 22—25 **ifti**, **u** efter 35 **p**, **in** efter 37 **s**. Man kan därför räkna med att 26—31 **fiauar** onöjaktigt återger ett namn. Mellan 31 **r** och 32 **b** finnes plats för en runa; sannolikt har här funnits något som varit förstört eller ej kunnat tydas. Bureus ger ingen ledning. Liljegren har antagit namnet *Finnvarð* (ack.). Han förutsätter då, att 28 **a** är fel för **n** och att efter 31 **r** funnits ett **p**.

Om namnet *Hæmingr* se U 101, om namnet *Holmi* Sö 331 och E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 105.

Formeln »Gud hjälpe dem (**pem**)» är anmärkningsvärd, allra helst som stenen synes vara rest över endast en broder.

448. Harg, Odensala sn.

Pl. 73, 74.

Litteratur: B 173, L 549, D 2: 218. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 140; UFT h. 2 (1872), s. 46; H. Schück, *Svensk litteraturhistoria* (1890), s. 61; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 82, *Anteckningar* 1910 (ATA); *Handlingar i ATA* 1925—32.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 173); Dybeck a. a., Brate foto 1910 (ATA).

Runstenen står vid östra sidan av vägen Odensala—Rickeby, 8 m. S om infartsvägen till Harg, omkring 300 m. ÖSÖ om mangårdsbyggnaden. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm». På västra sidan om vägen, mellan denna och Harg, finns ett betydande gravfält.

I *Ransakningarna* meddelas, att »Vthi Hargh finnes 2 Runsteenar». Utan tvivel är det U 448 och 449 som avses, eftersom dessa några år senare avtecknades av Hadorph och Leitz och finnas upptagna i *Bautil*. I Peringskiölds *Monumenta* anges platsen för U 448: »I Hargs täa» (B 173: »Harg», L 549: »Hargs tä»). Enligt beskrivningen till Geologiska kartbladet »Lindholm» (1864) fanns stenen liggande »vid vägen Ö om Harg»; detta stämmer med kartbladet, där stenen är inlagd på samma plats som nu. Egendomlig förefaller därför Dybecks uppgift, att stenen låg »söder ut från Harg i ett dike invid uthusen». Det är svårt att förklara detta på annat sätt än att Dybeck har misstagit sig på väderstrecken.

Stenen restes år 1910 på Vitterhetsakademiens bekostnad. »En grund av sten är lagd under densamma och massor av sten bakom, vadan stenen länge torde bli stående.» Det

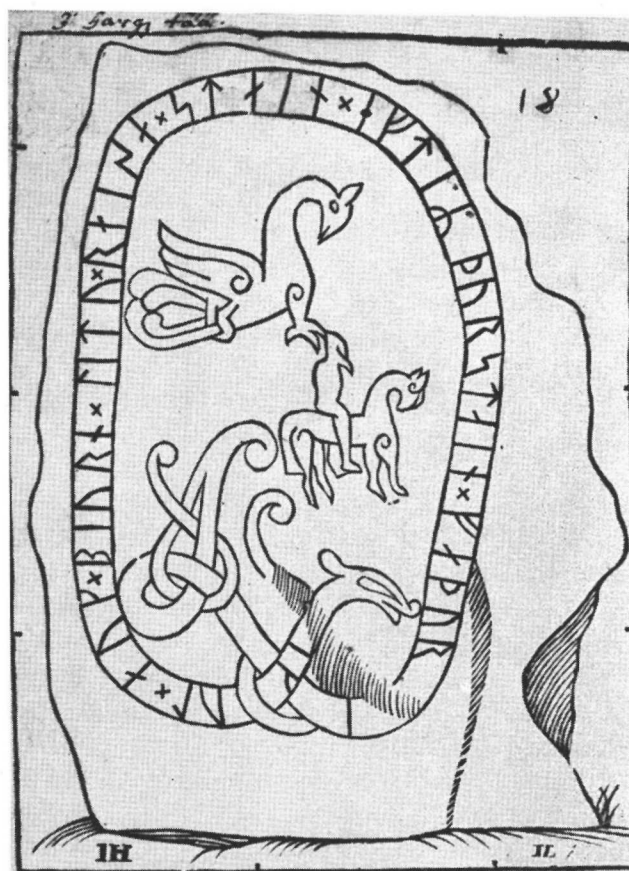

Fig. 157. U 448. Harg, Odensala sn. Efter B 173.

dröjde emellertid ej mer än 15 år, förrän av flera personer anmälades, att stenen åter lutade betänkligt och att det vore fara för att den skulle bli slagen i stycken, om den skulle falla. År 1932 restes den på nytt på ett mera betryggande sätt. Den ristade ytan är fortfarande vänd mot vägen.

Ljusgrå granit. Höjd över markytan 1,80 m., bredd vid foten 1,20 m. Nedtill på högra sidan har en skiva flagrat av, varigenom några runor och en del ornamentik ha gått förlorade. Skadan finnes redan på den äldsta teckningen i *Bautil*. Ytan är jämn och vacker. Ristningen är mycket tydlig och väl bevarad.

Inskrift:

ikul × auk × biurn × litu × raisa × stain × eftir × þurstain × faður ...
 5 10 15 20 25 30 35 40

Igull ok Biorn letu raisa stæin æftir Þorstæin, faður [sinn].

»Igull och Björn läto resa stenen efter Torsten, sin fader.»

Till läsningen: Av 1 i finns endast mellersta delen av staven i behåll. 2 k är icke stunget. 27 e har en tydlig prick. Efter 44 r är ristningsytan förstörd. Där skadan upphör, finnes i slingans nedersta del en rak stav, förmodligen övre delen av inskriftens sista runa n.

Hadorph och Leitz (B 173): 1—4 *ikul*, 27 *e*. Efter 44 *r* finnes endast en rak stav, förmodligen hst i inskriftens sista runa n. — Dybeck: 1 i är helt borta; 27 *e*. Efter 44 *r* ett sk ×. — Brate: 1 i saknas; likaså inskriftens slut efter 44 *r*. Även Brate har sk efter 44 *r*.

Om namnet *Igull* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 106.

Ristningen är enligt Brate ett arbete av mästaren Fot. Detta förefaller ingalunda osannolikt, framför allt med hänsyn till den tekniska skicklighet, varmed ristningen är utförd. Ristningslinjerna ha samma jämna, i botten rundade form, som är utmärkande för Fot. Kompositionen är enkel och måttfull. En typisk detalj är den slingknut, som avslutar stjärten. Den återfinnes i flera av Fots arbeten, t. ex. U 255, 267 och 269. U 448 har dubbla slingknutar, bildade dels av en slinga som utgår från nacken, dels av en slinga som utgår från stjärten. Detta är en variation av ett motiv, som återfinnes i L 204 (B 410) Danmarks kyrka, som är signerad av Fot, och i L 45 (B 332, D 1:45) Ekala, Yttergrans sn, som sannolikt är ett arbete av Fot. Jfr också slingknuten på U 202, som i andra avseenden står nära den av Fot signerade U 167. Också inskriften stöder i hög grad attribution till Fot: runorna äro jämna och välformade; skiljetecken är ×; inskriften är kort och väl avpassad efter utrymmet. Inskriften får därigenom en i hög grad dekorativ karaktär.

Ristningen är mycket märklig därigenom, att den innanför inskriftsbandets ram innehåller ett par tecknade figurer: en man till häst och över honom en väldig fågel med bågböjd hals, utspända vingar och klor som vidröra mannens huvud. Ristningen är ganska tydlig. Fågeln är i stort sett densamma som på den av Fot signerade stenen U 257. Dessa fågelbilder, som f. ö. äro ganska enastående på runstenarna, skulle vara tillräckliga som stöd för att Fot har ristat även U 448. Betydligt enklare och mindre lyckad är bilden av hästen och ryttaren.

Man frågar sig givetvis, om de båda figurerna stå i något samband med varandra. Och vidare, om de endast äro en fri lek, ett uttryck för ett konstnärligt behov att på något sätt fylla ut den tomma ytan eller om de ha någon verklig mening. H. Schück (*Svensk litteraturhistoria*, 1890, s. 61) har en gång antagit, att figurerna på Harg-stenen skulle återge en scen ur sagan om Didrik av Bern: I den norska Didrikssagan berättas, om konung Hertnid, att han under en jakt i skogen påträffade en drake, och »draken tog honom då i sina klor och flög bort med honom till en djup dal».